

ORNITOLOŠKE TAKSONOMSKE NOVOSTI

Novelties in ornithological taxonomy

Ptice so ena boljše, če ne celo najboljše preučevanih živalskih skupin, zato ni presenetljivo, da se prav v ornitologiji zoološka znanost izraža z najbolj naprednimi in modernimi idejami. To se dogaja tako na področju ekologije, etologije kot tudi taksonomije. Lahko rečemo, da so prav filogenetske oziroma taksonomske raziskave na podlagi določanja sorodnosti vrst z analizo DNK (TRONTELJ 2002) povzročile dramatične spremembe v ornitologiji, saj so predručile celotni sistem ptic (MONROE & SIBLEY 1993). Danes temu sledijo še podrobnejše taksonomske študije morfologije, bioakustike, zgodovinskih virov itd. Na razvrstitve in poimenovanje vrst pa smo vezani vsi, tako ekologi, etologi, varstveniki kot drugi, ki se ukvarjamo s pticami, saj je sistem osnova za vse druge raziskave in aktivnosti. Pri uvajanju novih taksonomskih spoznanj v prakso se je še posebej angažiralo Britansko ornitološko združenje (British Ornithologists Union – BOU). To nalogo je imela komisija za redkosti (British Ornithologists Union Records Committee), o čemer je pri nas poročal že VOGRIN (1998), vendar je kasneje to prevzela nova taksonomska komisija, ki ureja vprašanja in novosti v sistemu ptic; tudi s predlogi pravilnikov za določanje statusa vrst v ptičjem sistemu (HELBIG *et al.* 2002). Komisija je do danes izdala tri poročila s taksonomskimi priporočili za ptice, ki se pojavljajo na območju Velike Britanije (KNOX *et al.* 2002, SANGSTER *et al.* 2004 & 2005). V poročilih so na podlagi različnih raziskav (molekularnih, bioakustičnih, slovnično–zgodovinskih ipd.) izdelani predlogi za spremembe taksonomskih statusov (vrst in podvrst) ter uvrstitve v višje taksonomske kategorije, zlasti rodove. V poročilih so navedene tudi vrste, ki so zanimive za Slovenijo in so navedene v spodnjem pregledu (tabela 1). Slovenska imena so povzeta oziroma prilagojena glede na slovenski imenik ptic zahodne Palearktike (JANČAR *et al.* 1999), dodal pa sem tudi angleška imena, kot so navedena v poročilih. Pri vrstah, kjer se je spremenil taksonomski status, torej je podvrsta postala vrsta, je (pod)vrsta, ki se pojavlja pri nas, obdržala izvirno slovensko ime. Podvrste so povzete po MATVEJEV & VASIĆ (1973).

Tabela 1: Pregled vrst ptic, pri katerih je taksonomska komisija BOU sprejela spremembe imen in vrstnih statusov (KNOX *et al.* 2002, SANGSTER *et al.* 2004 & 2005)

Table 1: The list of bird species, for which the British Ornithologists Union Taxonomic Committee adopted changes of names and species rank (KNOX *et al.* 2002, SANGSTER *et al.* 2004 & 2005)

Znanstveno ime/ Scientific name	Slovensko ime/ Slovene name	Angleško ime/ English name
<i>Gavia stellata</i> ¹	rdečegrlji slapnik	Red-throated Diver
<i>Phoenicopterus roseus</i> ²	plamenec	Greater Flamingo
<i>Cygnus columbianus</i> ³	mali labod	Tundra Swan
<i>Aythya marila</i> ⁴	rjavka	Greater Scaup
<i>Aquila pennata</i>	mali orel	Booted Eagle
<i>Aquila fasciata</i>	kragulji orel	Bonelli's Eagle
<i>Lagopus muta</i>	belka	Rock Ptarmigan
<i>Chlamydotis macqueeni</i> ⁵	ovratničarska droplja	Macqueen's Bustard
<i>Stercorarius longicaudus</i> ⁶	dolgorepa govnačka	Long-tailed Skua

(nadaljevanje tabele 1 / continuation of Table 1)

Znanstveno ime/ Scientific name	Slovensko ime/ Slovene name	Angleško ime/ English name
<i>Stercorarius skua</i>	velika govnačka	Great Skua
<i>Larus michabellis</i> ⁷	rumenonogi galeb	Yellow-legged Gull
<i>Larus argentatus</i> ⁸	srebrni galeb	Herring Gull
<i>Rissa tridactyla</i> ⁹	triprsti galeb	Black-legged Kittiwake
<i>Sternula albifrons</i>	mala čigra	Little Tern
<i>Gelochelidon nilotica</i>	črnonoga čigra	Gull-billed Tern
<i>Hydroprogne caspia</i>	kaspijska čigra	Caspian Tern
<i>Chlidonias hybrida</i>	belolična čigra	Whiskered Tern
<i>Fratercula arctica</i> ¹⁰	mormon	Atlantic Puffin
<i>Bubo scandiacus</i>	snežna sova	Snowy Owl
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	skalna lastovka	Eurasian Crag Martin
<i>Delichon urbicum</i>	mestna lastovka	House Martin
<i>Cecropis daurica</i>	rdeča lastovka	Red-rumped Swallow
<i>Anthus richardi</i> ¹¹	ostrožna cipa	Richard's Pipit
<i>Saxicola torquatus</i>	prosnik	Stonechat
<i>Regulus ignicapilla</i>	rdečeglavi kraljiček	Firecrest
<i>Cyanistes caeruleus</i>	plavček	Blue Tit
<i>Lophophanes cristatus</i>	čopasta sinica	Crested Tit
<i>Periparus ater</i>	menišček	Coal Tit
<i>Poecile montanus</i>	gorska sinica	Willow Tit
<i>Poecile palustris</i>	močviriska sinica	Marsh Tit
<i>Corvus corone</i>	črna vrana	Carriion Crow
<i>Corvus cornix</i>	siva vrana	Hooded Crow
<i>Emberiza leucocephalos</i>	beloglavi strnad	Pine Bunting
<i>Emberiza cirrus</i> ¹²	plotni strnad	Cirl Bunting

Opombe:

¹ vrsta se obravnava kot monotipska² vrsta je razpadla na tri vrste, le ena se pojavlja v Sloveniji³ domnevna vrsta *Cygnus bewickii* se obravnava kot podvrsta malega laboda⁴ vrsta je politipska; v Sloveniji in Evropi se pojavlja soimenska podvrsta *A. m. marila*⁵ vrsta je razpadla na dve vrsti, le ena se pojavlja v Sloveniji⁶ vrsta je politipska; v Sloveniji in Evropi se pojavlja nominantna podvrsta *S. l. longicaudus*⁷ vrsta je politipska; v Sloveniji se pojavlja nominantna podvrsta *L. m. michabellis*⁸ vrsta je politipska; v Sloveniji se pojavlja več podvrst, še vedno pa je nejasen položaj podvrst *L. a. smithsonianus* in *L. a. cachinnans*. Slednja podvrsta se pojavlja tudi v Sloveniji (RUBINIČ 1997A) in je v več priročnikih ter člankih že obravnavana kot samostojna vrsta. Opozorilo pri mešanju *L. a. cachinnans* in *L. michabellis*, ki je v slovenski literaturi (tudi v *Acrocephalus*) še vedno precej neurejeno, zato vlada v tem delu precejšnja zmeda (glej npr. RUBINIČ 1997B). V Sloveniji gnezdi in je nasploh najpogostejši izmed velikih galebov rumenonogi galeb *Larus michabellis*.⁹ vrsta je politipska; v Sloveniji in Evropi se pojavlja nominantna podvrsta *R. t. tridactyla*

¹⁰ vrsta se obravnava kot monotipska

¹¹ vrsta (prej kot podvrsta *Anthus novaeseelandiae*) še ni bila potrjeno opazovana v Sloveniji, vendar je njeno pojavljanje potencialno možno

¹² vrsta se obravnava kot monotipska

Pri novih imenih je vedno problem, v kolikšni meri se jih je treba držati. Ali se moramo navajati na ime, ki se bo morda čez nekaj let spet spremenilo? To je še posebej problematično pri pogostih vrstah, katerih imena so tudi pogostejše v rabi, npr. rumenonogi galeb *Larus michahellis*, mestna lastovka *Delichon urbicum*, rdečeglavi kraljiček *Regulus ignicapilla*, plavček *Cyanistes caeruleus*, menišček *Periparus ater* idr. V strokovnih in znanstvenih besedilih se je ob navedbah znanstvenih (latinskih) imen nesporno treba držati veljavnih imen in spremembam slediti, saj gre pri tem navsezadnje za korektnost strokovnega oziroma znanstvenega izražanja. Drugače pa je pri nacionalnih imenih, tako angleških kot slovenskih. Ta se navkljub taksonomskim spremembam ne smejo dosti spreminjati, razen v primerih, ko je treba zaradi bistvenih taksonomskih sprememb, denimo razpada vrste na več pri nas sobivajočih vrst, nacionalno ime prilagoditi. Tega se bolj ali manj držijo Angleži in podobno mora biti tudi pri nas. Pri tem pa predlagam načelo, ki sem ga uporabil tudi zgoraj, da v primeru razpada vrste na dve vrsti uveljavljeno domače ime ohrani tista vrsta, ki se pojavlja tudi pri nas, čeprav se je znanstveno ime spremenilo (npr. ovratničarska droplja *Chlamydotis macqueeni*). Tako bo zmeda manjša, naše delo in komunikacija pa olajšana.

AL VREZEC

Literatura:

- HELBIG A.J., KNOX A.G., PARKIN D.T., SANGSTER G. & COLLINSON M. (2002): Guidelines for assigning species rank. – *Ibis* 144: 518–525.
- JANČAR T., BRAČKO F., GROŠELJ P., MIHELČ T., TOME D., TRILAR T. & VREZEC A. (1999): Imenik ptic zahodne Palearktike. – *Acrocephalus* 20 (94/96): 97–162.
- KNOX A.G., COLLINSON M., HELBIG A.J., PARKIN D.T. & SANGSTER G. (2002): Taxonomic recommendations for British birds. – *Ibis* 144: 707–710.
- MATVEJEV S.D. & VASIĆ V.F. (1973): *Catalogus Faunae Jugoslaviae, IV/3 Aves.* – Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana.
- MONROE B.L. & SIBLEY C.G. (1993): *A World Checklist of Birds.* – Yale University Press, London.
- RUBINIČ B. (1997A): Najdba soimenske podvrste rumenonogega galeba *Larus cachinnans cachinnans* v Sloveniji. – *Acrocephalus* 18 (85): 167–171.
- RUBINIČ B. (1997B): Nekaj novih vpogledov v taksonomijo velikih galebov. – *Acrocephalus* 18 (85): 165–166.
- SANGSTER G., COLLINSON J.M., HELBIG A.J., KNOX A.G. & PARKIN D.T. (2004): Taxonomic recommendations for British birds: second report. – *Ibis* 146: 153–157.
- SANGSTER G., COLLINSON J.M., HELBIG A.J., KNOX A.G. & PARKIN D.T. (2005): Taxonomic recommendations for British birds: third report. – *Ibis* 147: 821–826.
- TRONTELJ P. (2002): Zakaj planinska kavka ni kavka? – *Svet ptic* 8 (2): 4–9.
- VOGRIN M. (1998): Nove vrste, nova imena. – *Acrocephalus* 19 (87/88): 91–92.